

*Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera –
Subotica*

"INTERNET, EDUKACIJA, NAUKA"

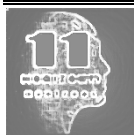
"INTERNET, EDUCATIONS, SCIENCE"

***TEMATSKI ZBORNIK RADOVA SA 11. MEĐUNARODNE
INTERDISCIPLINARNE STRUČNO-NAUČNE KONFERENCIJE
"HORIZONTI" 2020.***

**THEMATIC COLLECTED PAPERS FROM 11th
INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC
CONFERENCE "HORIZONS" 2020**

Subotica, 15-16. maj 2020.

Subotica, on 15th and 16th May, 2020

"HORIZONTI 2020"

11. međunarodna konferencija

Godina XI • Broj 11 • 2020.

ISBN 978-86-8789-46-7

UDK 37.015.3

Naučna polemika / 068-074

Primljeno: 10. 12. 2019.

Prihvaćeno: 06. 03. 2020.

➤ ¹0000-0002-6859-7486, ²0000-0002-7993-6826

¹ Miroslav Kuka, ² Marko Krunić

¹ *Pedagoški fakultet – Bitola, R. S. Makedonija*

² *Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja u Beogradu*

9. INDIVIDUALNI PSIHOFIZIČKI KAPACITETI U FUNKCIJI OSTVARIVANJA VREDNOSNIH CILJEVA SAVREMENOG DRUŠTVA

Rezime: Ovim radom pokušaćemo da otvorimo marginalizovanu ali po stanju stvari aktuelnu raspravu o pojmu nauke i vremenskoj održivosti stohastičkih zakonitosti u oblasti društvenih nauka. Daćemo jedno novo tumačenje, posredstvom komparativne analogije, a u cilju revidiranja postojećih pedagoško-psihološko-socioloških naučnih stavova. Ovim radom pokušavamo definisati jedan novi smer razmišljanja, definisan limitiranim i bitno ne menjanim individualnim kapacitetima pojedinca. Naš pristup izražen je u stavu da je nauka saznavno-razvojna stvarnost, podložna sadržinskim promenama, a ne vrednosni sistem interpretacija i definisanih pravaca razmišljanja. Šta je na području stohastičnih zakonitosti porodične pedagogije, dečije psihologije i sociologije detinjstva učinjeno poslednjih decenija, a šta predlažemo, prikazaćemo kroz simplifikovanu analizu u okviru ovoga rada.

Ključne reči: stohastične zakonitosti, psihofizički kapaciteti, pedagoška psihologija, sociologija detinjstva, revizije naučnih stavova

Psihofizički kapaciteti u funkciji individualnih limita

Ostvarenje bilo koje društvene vrednosti, determinisano je našim psihofizičkim kapacitetima. Smatra se da se ovi kapaciteti, posredstvom stvaranih mogućnosti za njihovu pojavnost i razvoj, do određene granice mogu povećati, posredstvom okoline i naučnih

saznanja nastalih iz potreba savremenog društva. Međutim, mi smo stava da lični kapaciteti, koje nasledimo rođenjem, bitno limitiraju mogućnosti uticaja okoline i raspoloživih naučnih saznanja, smatrajući da je njihov uticaj gotovo zanemariv. U tom smislu smatramo da pedagoška a posebno psihološka naučna saznanja, imaju prvenstveni doprinosu stvaranju „lepog osećaja“ pojedinca u okvirima nasleđenih kapaciteta. Navedeno u svojoj praksi često opisujemo jednim slikovitim primerom: *„od Trabant se ne može napraviti Mercedes (i ako navedeno ne treba gledati kao imperativnu ciljnu vrednost), ali se vozaču Trabant može obezbediti, ili se može ubediti, ukoliko je u ličnim konfliktima, da je lep osećaj voziti se u Trabantu“*. Na primer, ukoliko su psihofizičke predispozicije nekog pojedinca, u ovom primeru zbog jednostavnosti razumevanja, prvenstveno fizičke, takve da 100 metara ne može trčati brže od 12 sekundi, onda ne postoji nauka, osim hemije (takođe limitiranih mogućnosti), koja to vreme može spustiti ispod navedenog, nebitno šta, kakoi koliko se radilo. Smatramo da u ovom primeru ni sportska psihologija ne može dati više, od rođenjem limitiranih kapaciteta pojedinca. Dakle, kapaciteti koje nasleđujemo rođenjem, bez bitnih uticaja na promenu, determinišu opseg našeg postignuća, što ćemo slikovito objasniti na sledećem primeru. Pri kupovini računara uz proizvod se dobija i deklaracija u kojoj su navedene tehničke karakteristike kupljenog proizvoda, npr. kapacitet hard diska iznosi 40 GB. To znači da je memorijski kapacitet skladištenja, i po potrebi korišćenja obrađenih sadržaja unutar tog računara, u navedenom opsegu i ništa preko toga. Kada se rodi dete, analogno kupljenom računaru, a sagledavano individualno, takođe jedefinisanih i limitiranih psihofizičkih kapaciteta, sa kojima nismo upoznati, već ih vremenom saznajemo otkrivanjem, posredstvom raznih komparativnih analiza. Dakle, rođenjem deteta, roditelji ne dobijaju deklaraciju o njegovim kapacitetnim mogućnostima i ako su dečiji psihofizički kapaciteti već definisani. Ukoliko nam u radu na računaru kapaciteta hard diska od 40 GB, zatreba u ostvarenju neke od naknadnih potreba npr. još 5 GB, možemo pokušati samostalno ili uz pomoć tehnički osposobljenog lica, formatirati novi kapacitet hard diska. Međutim, čim se izvrši novo formatiranje, garancija za naš računar više nije u nadležnosti fabričkog proizvođača, već prelazi u nadležnost „nižeg stepena“ tj. onoga ko je izvršio naknadno formatiranje kapaciteta hard diska. Takođe, u ovim novostvorenim okolnostima to više nije isti računar: neretko radi otežano, podlozan je čestom padanju sistema itd. Ukoliko nam u međuvremenu zatreba npr. još 2 GB pokušamo izvršiti novo formatiranje kapaciteta hard diska, računar će zbog izvornih

kapacitetnih mogućnosti, posle određenog vremenskog intervala postati neupotrebljiv ili upotrebljiv sa ograničenim mogućnostima, neretko manjim od početnih, koje su navedene u deklaraciji. Analogno računar, isto je i kod deteta. Čim se pređe, naukom još uvek jasno ne merljiv individualni psihofizički limit pojedinca, nastupa kvarenje, najčešće izražavano u formama destruktivnosti savremenog društva: narkomanija, alkoholizam, prostitucija, itd. ili u ličnoj socijalnoj neadaptivnosti: razdražljivosti, nestabilnosti, impulsivnosti, egocentričnosti, lažljivosti, antisocijalnost, svadljivost itd. Takođe, za ostvarenje iste društvene vrednosti u različitim društvenim sredinama, potrebni su različiti individualni kapaciteti. Ova neujednačenost determinisana je dijapazonom društvenih različitosti u vrednosnom smislu, što opisujemo specifičnostima okoline. Međutim, u društvenim odnosima postoje individualne situacije tj. specifičnosti, koje mi opisujemo terminom „ničim izazvano“, a definisano pojmovima „sreća“ ili „nesreća“, koje sa svoje strane utiču na ishod ostvarenja društvene vrednosti. Međutim, ovde se nećemo baviti dijapazonima mogućih uticajnih različitosti, već ćemo na jednom opštem primeru pojasniti. Uzmimo da je društvena vrednost npr. završetak studija, determinisana konativnim, kognitivnim, emocionalnim, karakternim, afektivnim, psihomotornim i socijalno adaptivnim kapacitetima, kao i svim prethodno navedenim društvenim okolnostima, dostižna ukoliko pojedinac raspolaže potrebnim individualnim kapacitetom od npr. 20 GB (analogija sa računarom). Ukoliko su po rođenju deteta zbirno navedeni a potrebni kapaciteti na granici npr. 12 GB, onda sa svim novim formatiranjima individualnih kapaciteta, taj pojedinac ne može ostvariti navedenu društvenu vrednost. On može imati zadovoljavajuće npr. kognitivne (saznajne) kapacitete ali ukoliko nema zadovoljavajuće konativne (voljne kapacitete), neće ostvariti ciljnu vrednost, osim što će neostvarenost pravdati razlozima koji ne utiču na ostvarenje cilja. Dakako, kompenzacija izraženosti jednog zadovoljavajućeg u odnosu na drugi nezadovoljavajući kapacitet je postojana i može rezultirati ostvarenjem društveno ciljne vrednosti u određenim društvenim sredinama i pod određenim „ničim izazvanim“ okolnostima. Stoga, konstatacije ili izgovori tipa: „on je pameta ali je lenj, nemotivisan, opterećen, zaljubio se, zaposlio se.... i zato nije završio studije“ ili bilo koju drugu planiranu društveno ciljnu vrednost su neosnovani. Navedeni izgovori samo pravdajunezadovoljavajući kapacitet pojedinca za ostvarenje konkretne društvene vrednosti u konkretnoj društvenoj sredini. Svaki od pokušaja proistekao iz dobre namere roditelja ili šire okoline, usmeren u cilju ostvarivanja usmerene ili zadate ciljne

vrednosti (nekada je ona na nivou elementarno egzistencijalne potrebe), neće dati rezultate. U tom smislu pedagoško-psihološke nauke, s obzirom na aktuelni pristup, pretežno samo izgrađuju sadržaje svojih nauka, koje nisu neosnovane, ali su u bitnom stepenu ograničenog dejstva u odnosu na prikazivano. Tek sa ove pozicije razmišljanja, kao postavljene hipoteze, možemo analizirati društveno etičke normative tj. odgovornosti kako roditelja, tako i okoline, u težnji za društvenom adaptacijom i afirmacijom deteta. Međutim, pedagoško-psihološke nauke u postojećoj društvenoj infrastrukturi, institucionalizuju svoju naučnost posredstvom raznih formata socijalnih ustanova, koje se preko naučnih znanja stavljaju u ulogu kompetentnih posrednika tj. procenitelja i zaštitnika dečijih interesa i ugroženosti. Apsurdnost je u činjenici da bi upravo te ustanove, po normama svojih ciljeva i zadataka, danas oduzeli dete skoro svakom roditelju koji postavlja visoku društveno ciljnu vrednost svom detetu, npr. stvara od njega budućeg sportskog šampiona. Ako se u procesu „stvaranja šampiona“ ne pređe granica gornjih individualnih kapaciteta deteta, a sve vreme se zbog dostizanja vrhunskog rezultata „igra blizu te granice“, onda za ostvaren rezultat govorimo o savesnom, uspešnom, uzornom roditelju, primeru za druge. U suprotnom, bez ostvarenog rezultata, što se zbog limitiranih kapaciteta pojedinca može reflektovati u navedenim destruktivnim izražavanjima, roditelj sa istim pristupom je ne primeren. Dakle, procena kakav je ko roditelj u ovom, i ne samo ovom primeru, određuje rezultat, on opravdava pristup koji stoji iza rezultata, dok pedagogija i psihologija u ovim okolnostima ćute. Navedene nauke se oglašavaju jedino ukoliko ne dođe do rezultata, jer se tada bave tumačenjem razloga na uspeha, izražavajući svoju stručnost. Moglo bi se zaključiti da je pristup navedenih nauka licemeran, ali se pojašnjava činjenicom da je vrednosna norma savremenog društva. Ovakav oblik naučnog zaključivanja ima svoj istorijski kontinuitet. Naime, engleski filozof Tomas Hobs (1588-1679) opisujući razliku između religije i praznoverja navodi: *„Strah od nevidljiv esile, ako se javno dozvoljava, jeste religija, ako se ne dopušta, onda je praznoverje. Prema tome, odluka o tome šta je religija a šta je praznoverje zavisi od zakonodavca”*.

Zaključak

Odrastanjem i ličnim izražavanjem u široj društvenoj sredini, mi „tražimo društvene vrednosti“ koje su usklađene sa našim afinitetima, dok je njihovo ostvarenje determinisano

našim po rođenju nasleđenim i bitno ne nemanjanim kapacitetima. Ciljevi koji su iznad naših po rođenju datih kapaciteta, mi ne možemo ostvariti, dok ćemo neostvarenost pravdati razlozima iz širokog spektra ličnih i društveno determinisanih okolnosti „žasto nismo uspeli“. Mogućnost uticaja pedagoških, psiholoških, socioloških i drugih nauka, u pokušajima novog formatiranja naših po rođenju datih kapaciteta, u odnosu na ono što može da učini porodica ili sam pojedinac, preko stvaranih okolnosti kojima „otvara“ tj. otkriva kapacitete pojedinca, opisujemo sledećim primerom. Naime, pored porodice, za predškolsko vaspitanje i obrazovanje deteta zainteresovana je i društvena zajednica. Iz tog razloga, kao dopuna porodičnog vaspitanja, javljaju se predškolske ustanove u kojima rade stručno osposobljeni vaspitači. Ove ustanove omogućavaju da dete u socijalnoj interakciji sa drugom decom doživi i stekne bogato i pozitivno iskustvo kroz igru i širi socijalni kontakt. Međutim, stručno osposobljen vaspitač, za razliku od roditelja koji to nije, ne može kod deteta inicirati kapacitete ili više doprineti u njegovom razvoju u odnosu na roditelja. Uzgred, roditelj je bez bilo kakve stručne osposobljenosti, kroz procese porodičnog obrazovanja i vaspitanja usmeravao dete na društvene interakcije, upućujući ga da „otkriva svoje kapacitete“ posredstvom: 1. Kultiviranja tj. Razvijanja fundamentalnih ljudskih sposobnosti poput: učenje jezika i načina komunikacije, preuzimanja iskustva iz date kulture i osposobljavanja za samostalnost, 2. Socijalizacije tj. procesa kojim se dete uvodi u pravila društvenog života ali istovremeno stvarajući i sopstvena merila i kriterijume ponašanja i 3. Individualizacije tj. procesa pomoću koga se razvija unutrašnji sistem motivacije u skladu sa personalnim svojstvima ličnosti. Iz prethodno navedenog a u cilju logičkog zaključivanja, treba konstatovati da je stručno neosposobljen roditelj prethodno obrazovao i vaspitao stručno osposobljenog vaspitača. Na osnovu iznetih teorijskih analiza, predloženo objašnjenje navedenog fenomena ili razumna pretpostavka koja predlaže moguću korelaciju između više uzročnopsledičnih fenomena, po autorima nazvana Kuka-Krunić hipoteza, zaključuje: „*Bilo koja društveno ciljna vrednost, moguća je za ostvariti jedino ukoliko je usklađena sa našim po rođenju nasleđenim psihofizičkim kapacitetima, na koje se bitno ne može uticati bilo kojim vidom kasnijih stručnih nadogradnji*“. Psihofizički kapaciteti pojedinca, slično radu srca, jetre, bubrega... kod čoveka, su autonomni sistemi, tj. rade i razvijaju se sami od sebe, na njih se ne može uticati spoljašnjim „svesnim aktivnostima“. Po ovoj hipotezi bi se moglo zaključiti da su ostvarenja bilo kog pojedinca unapred pre determinisana, što je samo jednim delom tačno. Naime, iz širokog

dijapazona društvenih ponuda, pojedinac po ličnom nahođenju, najčešće slobodom svog izbora, bira željenu društvenu ciljnu vrednost. Neusklađenost odabira sa ličnim psihofizičkim potencijalima uslovljava „egzistencijalni promašaj“ ili bilo koju drugu od varijanti životnih promašaja, o čemu je pisao nemački socijalni psiholog Erih From (1900-1980) rekavši: „*egzistencijalni promašaj je kada čovek propusti biti ono što je shodno svojim potencijalima mogao ostvariti*“. Dakako, Kuka-Krunić hipoteza sa stanovišta današnje nauke je teško proveriva i prihvatljiva, ali isto tako i teško oboriva, jer kojim merljivim pokazateljima današnje nauke možemo zaključiti da ono što se desilo, nije prethodno bilo determinisano mogućnostima ostvarenja. U kontekstu navedenog, jedino se može preporučiti da društveno postavljeni ciljevi pojedinca budu što viši, što je svojevremeno konstatovao i engleski pesnik Filip Sidnej (1554-1586) u izreci: „*ko puca na podnevno sunce, makar bio siguran da nikada neće pogoditi cilj, ipak će dalje dobaciti nego onaj koji gađa u prvi obližnji grm*“.

Literatura

- Binet, A. Theodore, S. (1953). A Method of measuring the Development of the Intelligence of Young Children, Courier Company.
- Goddard, H. H. (1970). A Measuring Scale for Intelligence, Training School.
- Van der Gaag (2002). From Child Development to Human Development, U: Young, M. (Ed): From Early Child Development to Human Development, Investing in our child future. The World Bank, Washinton, D.C.
- Kuka,M. (2004). Opšta pedagogija i pedagoška psihologija, Autorskoizdanje, Beograd, COBISS.RS-I 115854860.
- Kuka,M. (2007). Inteligencija i kritičko mišljenje, Autorskoizdanje, Beograd, COBISS.RS-I 136153868.
- Kuka, M. Živković, V. (2010). Upoznajte i proverite razvojne i intelektualne sposobnosti svog deteta, Autorskoizdanje, Beograd, COBISS.RS-I 174134023.
- Kuka, M. Miletić, M. (2010). Kuka-Miletić program za rad sa predškolskom decom, Autorskoizdanje, Beograd, COBISS.RS-I 195796620.
- Kuka,M.(1999). Uticaj nastavnih metoda na pojedine kategorije učenika u pogledu njihove opšte intelektualne sposobnosti, Pedagoška stvarnost, br. 9-10, NoviSad, (758-770).
- Kuka, M.Jovanović, K.Talevski, J. (2013). *New Conceptions of Educational Systems in the Function of Projecting School of the Future*, JO Journals of USA - China education review A & B, № 8 - 2013, EL Monte / USA, (pp. 703-708).
- Кука, М. Йованович, К. Талевски, Й.(2013). Проектирование новых структур системы образования, Журнал „Известия Южного Федерального Университета – Педагогические науки“,№ 5 -2013, Ростов-на-Дону /Россия, (пп. 11-15).

- Kuka, M. Jovanović, K. Talevski, J.(2013). Projecting the New Strategies of Education System, 4th Conference: Asia regional open courseware and open education conference (AROOC), 21-22. 1. 2013, Bangkok / Thailand, (pp. 152-156).
- Mann, C. W. (1991). Intelligence Test Standardization in Harriman, P. L., ed., Encyclopedia of Psychology, Psilosophical Library, (pp.286-316).

INDIVIDUAL PSYCHOPHYSICAL CAPACITIES AS A FUNCTION OF ACHIEVING THE VALUE GOALS OF MODERN SOCIETY

Abstract: This paper will attempt to open a marginalized but topical debate on the notion of science and the temporal sustainability of stochastic laws in the field of social sciences. It will offer a new interpretation, through a comparative analogy, aimed at revising the existing pedagogical - psychological - sociological scientific attitudes. The paper tries to define a new line of thought, defined by the limited and essentially unchanged individual capacities of the individual. Our approach is expressed in the view that science is a cognitive-developmental reality, prone to substantive changes, rather than a value system of interpretations and defined lines of thought. What has been done in the field of stochastic laws of family pedagogy, child psychology, and sociology of childhood in recent decades, and what we propose, will be presented through a simplified analysis within this paper.

Keywords: stochastic laws, psychophysical capacities, pedagogical psychology, sociology of childhood, revision of scientific attitudes.